

Asia: VN/2382/2024

Lausuntopyyntö yliopistojen rahoitusmallin uudistamista koskevista asetusluonnoksista

Valtioneuvoston asetus yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

1. Asetusluonnoksen 5 §:ssä esitetään, että yliopistolain 49 §:n 3 momentissa tarkoitettu perusrahoituksesta 81 prosenttia määräytyisi toiminnan laajuuden, laadun ja vaikuttavuuden perusteella ja 19 prosenttia muiden koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteiden perusteella (strategiaperusteinen rahoitus ja valtakunnalliset tehtävät). Koulutuksen perusteella määräytyväksi rahoitusosuudeksi esitetään 44 % (nykyisin 42 %) ja tutkimus- ja tiedepolitiikan tavoitteiden perusteella määräytyväksi rahoitusosuudeksi 37 % (nykyisin 34 %).

Pidättekö esitettyä rahoitusperusteiden keskinäistä painoarvoa tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 1:

On kiitettävää, että tutkimuksen painoarvoa on nostettu suhteellisesti katsottuna enemmän kuin koulutuksen painoarvoa rahanjakomallissa. Helsingin yliopisto katsoo, että koulutuksen ja tutkimuksen painoarvoa tulisi tasoittaa tätä enemmän, sillä koulutuksen painoarvo on edelleen huomattavasti tutkimusta tuntuvampi.

Helsingin yliopisto katsoo kuitenkin, että ehdotetussa rahoitusmallissa on vinouma, että se ei riittävällä tavalla tunnista ja mahdollista yliopistojen roolia keskeisenä innovaatiotoimijana. Kehittämisen ja innovaatiotoiminta ei tällä hetkellä Suomessa kuulu yliopistojen perus- tai muuhun kansalliseen rahoituksen piiriin, toisin kuin monissa johtavissa eurooppalaisissa innovaatiojärjestelmissä.

Valtakunnallisen rahoituksen osalta Helsingin yliopisto katsoo, että olisi ensisijaisen tärkeää, että rahoitus olisi riittävä valtakunnallisten tehtävien hoitamiseksi. Nykytilanteessa yliopistot käyttävät

opetus- ja tutkimusindikaattorein ansaittua rahoitusta osittain valtakunnallisen rahan paikkaamiseen.

2. Koulutuksen rahoitusosuuteen (6 §) esitetään lisättäväksi rahoitusosuus, joka perustuu uusiin opiskelijoihin, jotka eivät ole aikaisemmin suorittaneet Suomen koulutusjärjestelmän mukaista korkeakoulututkintoa tai vastaanottaneet korkeakoulututkintoon johtavaa opiskelupaikkaa.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 2:

Helsingin yliopisto katsoo, että ensikertalaisten voimakas suosiminen on ristiriidassa hallituksen jatkuvan oppimisen tavoitteiden kanssa. Nykyisillä varsin joustamattomilla työmarkkinoilla voi käytännössä olla hyvin vaikea työllistyä toisille, korkeamman tuottavuuden aloille. Korkeakoulujärjestelmän tulisi edelleen mahdollistaa alan vaihtaminen myös tutkintotavoitteisen koulutuksen keinoin.

Yliopisto haluaa lisäksi kiinnittää huomion niihin potentiaalisesti vahingollisiin vaikutuksiin nuorten hyvinvointiin, mitä ensikertalaisten voimakkaalla suosimisella voi olla. Mikäli yliopistosektoria ohjataan rakentamaan merkittäviä käytännön esteitä alan vaihtamiselle, näiden voidaan nähdä heikentävän entisestään nuorten aikuisten henkistä hyvinvointia, jolle Suomen tulevaisuus pitkälti rakentuu.

VNA perustelumuiustiossa todetaan s. 6 "Muutos [ensikertalaisten määrän ottaminen kriteeriksi] kannustaa yliopistoja hyödyntämään täysimääräisesti käytettävissä olevia keinoja (muun muassa ensikertalaisten kiintiön koko, valintatavat eri hakijaryhmissä) ensikertalaisten osuuden kasvattamiseksi." Täysimääräisen hyödyntämisen tekee haasteelliseksi, että yliopistolain 36 b §:ssä asetetaan ensikertalaiskiintiön koolle varsin tiukat rajat joustavilla normeilla. Viime kädessä hallintotuomioistuin ratkaisee opiskelijavalintaa koskevan valituksen yhteydessä, ovatko eri hakijaryhmiin kuuluvien mahdollisuudet opiskelupaikan saamiseen muodostuneet hakijoiden yhdenvertaisuuden kannalta kohtuuttoman erilaisiksi. Sääntely on tässä omiaan ohjaamaan korkeakoulut huomattavan varovaiseen keinojen käyttämiseen, koska on todellinen riski, että valintaperusteet muuten todetaan tuomioistuimessa lainvastaisiksi. Tämä varovaisuus ilmenee myös selvityksestä Opiskelijavalinnat ja korkeakouluopintojen nopeuttaminen, valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 25/2018 https://tietokayttoon.fi/documents/10616/6354562/25-2018-Opiskelijavalinnat_pdf.pdf/b05d67c2-d434-4d77-82f6-22d68c8199ba/25-2018-Opiskelijavalinnat_pdf.pdf?version=1.0 Yliopisto toivoo, että kriteerin käyttöönotto johtaa myös keinojen täysimääräisen käytön helpottamiseen tarvittaessa lainsäädännön keinoin.

VNA perustelumuiustiossa todetaan s. 9 "Rahoitusmallikannusteiden tueksi tarvitaan nuorille ja heitä opettaville ja ohjaaville tahoille kohdennettua opiskelijavalintaa koskevaa viestintää, jotta nuorten tulevaisuuden näkymät vahvistuvat ja toiselta asteelta korkeakouluihin siirtyminen ei viivästy

ensikertalaisuusaseman menettämisen pelon vuoksi. Myös korkeakoulujen sisäisten siirtymien joustavoittaminen ja näistä mahdollisuuksista viestiminen voi tukea nuorten opiskelupäätöksiä ja nopeuttaa korkeakoulutukseen siirtymistä.” Opiskelijavalintaviestinnässä on varsin haastavaa saavuttaa tässä mainittuja tavoitteita, kun rahoitusmalliin ehdotettu muutos tulee johtamaan ensikertalaisuusaseman merkityksen korostumiseen entisestään. Sisäisistä siirtymismahdollisuuksista tiedottamisella ei käytännössä juuri ole vaikutusta opiskelupäätöksiin, sillä siirtymällä ei ole mahdollista päästä opiskelemaan voimakkaimman hakupaineen aloille.

Helsingin yliopisto katsoo lisäksi, että indikaattoreissa on jonkin verran päällekkäisyyttä. Kun toisen tutkinnon painoarvo laskee samalla kun ensikertalaisuus otetaan käyttöön uutena indikaattorina, niin vaikutus rahoitukseen on moninkertainen. Ohjausvaikutuksen yhteiskunnalliset seuraukset esimerkiksi väestön koulutusrakenteeseen, työllisyyteen ja työvoiman kysyntään ovat ennalta vaikeasti arvioitavissa. Näiden indikaattoreiden voimakkaan ohjausvaikutuksen takia niiden painoarvoa tulisi vielä harkita.

3. Strategiaperusteisen rahoituksen (7 §) määräytymisperusteita esitetään muutettavaksi siten, että siitä poistettaisiin valtioneuvoston korkeakoulu- ja tiedepoliittisia tavoitteita tukeva osuus (ns. ohjelmärahoitus). Jatkossa strategiarahoitus perustuisi korkeakoulun strategiaa ja uudistumista tukevaan osuuteen. Strategiaperusteisen rahoituksen osuus olisi jatkossa 10 prosenttia koko perusrahoituksesta (nykyisin 15 prosenttia).

Strategiarahoitukseen kuuluvasta valtakunnallisesta ohjelmärahoituksesta luopumista vastaava 5 prosentin osuus siirrettäisiin muiden koulutus- ja tiedepoliittikan tavoitteiden perusteella määräytyvästä rahoitusosuudesta toiminnan laadun, vaikuttavuuden ja laajuuden perusteella määräytyvään rahoitusosuuteen.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 3:

Helsingin yliopisto pitää ehdotusta tarkoituksenmukaisena ja painottaa, että jäljellä oleva strateginen rahoitus olisi tärkeä jakaa yliopiston oman strategian toteuttamiseksi. HY näkee ensiarvoisen tärkeäksi, ettei strategiarahoitukseen lisätä hankemenettelyä, mikä on hallinnollisesti erittäin raskasta.

4. Muuta lausuttavaa valtioneuvoston asetusluonnokseen

-

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus yliopistojen perusrahoituksen laskentakriteereistä

5. OKM asetuksen 1 §:ssä ja liitteessä esitetään koulutuksen rahoitusosuuden laskentakriteereiksi ja niiden painoarvoiksi seuraavia:

1. Yliopistossa aloittaneiden uusien ensikertaisten opiskelijoiden lukumäärä 3 %
2. Yliopistossa suoritettujen ylempien korkeakoulututkintojen lukumäärä 19 %
3. Yliopistossa suoritettujen alempien korkeakoulututkintojen lukumäärä 11 %
4. Avoimessa yliopisto-opetuksessa, erillisinä opintoina ja erikoistumiskoulutuksessa suoritettujen opintopisteiden yhteismäärä 3 %
5. Korkeakoulujen yhteistyösopimusten perusteella suoritettujen opintopisteiden yhteismäärä 1 %
6. Valtakunnallisen opiskelijapalautekyselyn vastauspisteiden yhteismäärä 3 %
7. Yliopistossa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden työllisten määrä Suomessa vuosi valmistumisen jälkeen 2 %
8. Valtakunnallisen uraseurantakyselyn vastauspisteiden yhteismäärä 2 %

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 5:

Laskentakriteerit eivät kannusta yliopistoja kansainvälisyyteen tai innovaatiotoimintaan. Vaikka suomalaisissa tutkimusyliopistoissa tehdään huippuluokan tutkimusta ja opetusta, niiden mahdollisuuksista luoda uutta talouskasvua ja ratkaista yhteiskunnallisia haasteita hyödynnetään vain pieni osa. Ehdotettu OKM:n rahoitusmalli ei riittävällä tavalla tunnista ja mahdollista yliopistojen roolia keskeisenä innovaatiotoimijana. Tämän vuoksi toimintoja, jotka tukisivat osaamisen ja tutkimustulosten muuntamista yhteiskuntaa hyödyntäviksi kestäviksi tuotteiksi, palveluiksi ja ratkaisuiksi, ei yliopistoissa ole tai ne ovat potentiaalin nähden liian vähäiset. Parhaimmillaankin toiminta on riippuvaista hankerahoituksesta, ja siten lyhytjänteistä.

Helsingin yliopisto pitää parempana säilyttää rahoitusmallissa 4 % jatkuvan oppimisen opintopisteiden osuutena. Joko yhteistyöopintojen osuus tai ensikertalaisten osuus voitaisiin kohdentaa tähän tulevaisuuden yhteiskunnan osaamisen kannalta tärkeään tekijään. Yhteistyöopinnot eivät edistä hallituksen tavoitteita jatkuvasta oppimisesta ja osaamisen uusintamisesta työelämässä jo olevien osalta. Jatkuvan oppimisen osuus on yliopistojen koulutustarjonnassa tärkeä kehittämiskohde. Siihen sisältyy myös pienten osaamiskokonaisuuksien kehittäminen osana jatkuvaa oppimista.

Kokonaisuutena on todettava, että ehdotetuissa indikaattoreissa on jonkin verran päällekkäisyyttä. Toisen tutkinnon painoarvon alentaminen 0,7stä 0,5 kertoimeen mittaa tietyiltä osin samaa asiaa kuin ensikertalaiskiintiö, mikä helposti johtaa siihen, että yliopisto ansaitsee rahat samasta asiasta

kaksi kertaa, tai päinvastaisesti, häviää rahaa kaksi kertaa saman asian takia. Toinen epäsuora päällekkäisyys on myös tutkintomäärät ja kandipalautte. On nähtävissä, että miltei kaikissa yliopistoissa kandipalautteen laadullinen tulos on hyvin samalla tasolla, eli opiskelijoiden arvosanat yliopistoille eivät vaihtele suuresti, jolloin olennaiseksi jää vastausprosentti ja vastanneiden kandidaattien määrä. Tutkintomäärät ohjaavat näin vahvasti kandipalautteeseen vastanneiden määrää sekä muutaman vuoden viipeellä uraseurantaa. Vaikutus erottuu varsinkin, kun tutkinno uudistus tuottaa piikin kertymässä sekä normaalia heikompina vuosina.

6. Uusien ensikertaisten opiskelijoiden lukumäärää koskevan uuden laskentakriteerin painoarvo olisi 3 %.

Tämä toteutettaisiin siirtona strategiarahoituksesta (2 % -yksikköä) sekä avoimessa yliopisto-opetuksessa, erillisinä opintoina ja erikoistumiskoulutuksessa suoritettuja opintopisteitä koskevasta rahoitustekijästä (1 % -yksikkö), jonka painoarvo olisi esityksen mukaan 3 % (nykyisin 4 %).

Uusien esikertaisten opiskelijoiden lukumäärää koskevan laskenta suoritettaisiin viimeisen käytettävissä olevan vuoden (kesäkuun tilanne) toteutuman perusteella.

Pidättekö ehdotusta uudesta rahoitustekijästä tarkoituksenmukaisena?

Ei

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 6:

Kts. Perustelut kohdassa 2.

Avoimen opintojen rahoitukseen kohdistuu kaksi samanaikaista leikkausta. Yhtäältä perusrahoituksen kokonaisuudesta ollaan JTS:n mukaan vähentämässä lähemmän 7 MEUR vuoteen 2028 mennessä ja toisaalta rahoitusmallissa vähennetään avoimen pisteiden kriteerin perusteella myönnettyä rahoitusta. Korotetut avoimen yliopisto-opetuksen opintomaksut eivät heti tule näkymään merkittävänä tulovirtoina yliopistoille. Kannuste vastata yhteiskunnan odotuksiin tarjota avointa opetusta ja jatkuvaa oppimista heikkenee tällä yhdistelmällä. Helsingin yliopisto ei näe, että nämä suunnitelmat heijastelevat kansallisia tarpeita tai hallituksen linjauksia jatkuvan oppimisen tukemisesta.

7. Yliopistoissa kalenterivuonna suoritettujen alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen lukumäärä - rahoitustekijöiden painoarvojen esitetään pysyvän ennallaan. Rahoitustekijän laskentaan esitetään tarkennuksia

- Alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen lukumäärää painotettaessa tutkinnon suorittamisaikaa ja toisen saman tasoisen tutkinnon suorittamista koskeviin kertoimiin esitetään muutoksia. Momentin mukaan tutkintojen lukumäärää laskettaessa yliopistolain 40 §:ssä tarkoitettussa tavoitteellisessa suorittamisajassa suoritettujen tutkintojen lukumäärää painotettaisiin kertoimella 1,8 (nykyisin 1,5).**

- Jos ylemmän korkeakoulututkinnon suorittanut on aiemmin suorittanut suomalaisessa korkeakoulussa ylemmän korkeakoulututkinnon tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon taikka jos alemman korkeakoulututkinnon suorittanut on aiemmin suorittanut suomalaisessa korkeakoulussa alemman korkeakoulututkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon, toista tutkintoa painotettaisiin lisäksi kertoimella 0,5 (nykyisin 0,7). Muut laskennan kertoimet pysyisivät ennallaan.
- Teknisenä muutoksena kerroinluokan 1 tutkintoja ei enää jatkossa listattaisi asetuksen liitteessä vaan ryhmään C (kerroin 1) sisältyisivät kaikki sellaiset tutkinnot, jotka eivät sisälly A (kerroin 3) tai B (kerroin 1,75). Muutos ei vaikuttaisi korkeakoulujen välisiin rahoitussuhteisiin, mutta sillä vältettäisiin tarpeeton asetusmuutos sopimuskauden aikana, mikäli käyttöön otetaan uusi tutkintonimike, joka ei sijoitu ryhmiin A tai B.

Pidättekö ehdotusta tavoiteaikakertoimen nostamisesta (1,8) tarkoituksenmukaisena?

Ei

Pidättekö ehdotusta toisen saman tasoisen tutkinnon kertoimen laskemisesta (0,5) tarkoituksenmukaisena?

Ei

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 7:

Helsingin yliopisto näkee, että jo kerroin 1,5 tarjoaa korkeakouluille voimakkaan kannusteen rakentaa koulutusprosessit niin mutkattomiksi kuin mahdollista, jotta opiskelijat saadaan valmistumaan määräajassa. Kertoimen nostaminen entuudestaan siten, että määräajassa suoritettu tutkinto olisi rahaiselta arvoltaan lähes kaksinkertainen yli vuoden määräajassa valmistuneeseen verrattuna on haastava. Opiskelijan valmistumiseen määräaikaan mennessä vaikuttaa moni sellainen asia, johon yliopisto ei voi vaikuttaa. Etenkin suurten kasvukeskusten yliopistojen haasteena on myös se, että hyvin moni opiskelija joutuu tekemään töitä opintojen ohella.

Ensikertalaiskiintiöt maisterivalintoihin eivät nykyisen lainsäädännön nojalla ole mahdollisia koska ensikertalaisia ovat nykyisen YOL 36 b §:n 1 mom. mukaan ne ”jotka eivät ole aikaisemmin suorittaneet Suomen koulutusjärjestelmän mukaista korkeakoulututkintoa eivätkä vastaanottaneet korkeakoulututkintoon johtavaa opiskelupaikkaa tai ovat ottaneet opiskelupaikan vastaan kevätlukukaudella 2014 tai sitä ennen alkaneesta koulutuksesta, mutta eivät ole suorittaneet korkeakoulututkintoa.” Maisterivalinnoissa hakijat ovat säännönmukaisesti suorittaneet kandin, koska se on hakukelpoisuuden edellytys, ts. kaikki Suomessa alemman tutkinnon suorittaneet olisivat jo määritelmällisesti ei-ensikertalaisia ja ainoat joita kiintiö (jota ei muutenkaan voi asettaa) hyödyttäisi olisivat ulkomailla kandinsa suorittaneet. Mahdollisuus käyttää ensikertalaiskiintiötä maisterivalinnoissa edellyttäisi siis perusteellista yliopistolain muuttamista.

Yliopisto ei pysty vaikuttamaan siihen, missä järjestyksessä opiskelija suorittaa tutkintonsa, mikäli opiskelijalla on useampi rinnakkainen opinto-oikeus. Ensikertalaisuuskiintiöllä korkeakoulut voivat osittain vaikuttaa kandidaatin tutkinnon opiskelijoihin, mutta korkeakouluilta puuttuu työkalut

suosia maisterivalinnoissa niitä hakijoita, joilla ei ole aiempaa maisterintutkintoa tai maisterintutkinnon suoritusoikeutta. Kertoimen pienentäminen ei ole tarkoituksenmukainen eikä tehokas ohjauksen väline maisterintutkintojen osalta, sillä yliopistoilla on lähes olemattomat mahdollisuudet vaikuttaa siihen, suorittaako sama opiskelija useita ylempiä korkeakoulututkintoja. Mikäli toisen ylemmän tutkinnon suorittamista halutaan vähentää, ensisijainen keino olisi mahdollistaa lainsäädännöllä yliopistoille toisen maisterintutkinnon suorittamisen rajoittaminen.

Jotta indikaattorimuutos olisi kannatettava, tulisi lainsäädännön mahdollistaa korkeakouluille sen, että voivat omalla toiminnallaan vaikuttaa asiaan. Muistiossa ei tuoda selkeästi ilmi, mitä keinoja yliopistoilla olisi käytettävissä ensikertaisten osuuden kasvattamiseen, vaan mainitaan keinoja olevan "muun muassa ensikertalaisten kiintiön koko, valintatavat eri hakijaryhmissä". Olisikin hyvä, jos muistiossa listattaisiin kaikki keinot, joita yliopistoilla nähdään olevan ensikertalaisten osuuden kasvattamiseksi, joita niiden ei ole nähty hyödyntäneen vielä täysimääräisesti.

8. Rahoituslaskennassa avoimen opintopisteistä huomioitaisiin vain ne, joiden tekijällä suomalainen henkilötunnus.

Rajaus edellyttää tiedonkeruumuutoksia ja se tulisi voimaan v. 2024 suoritetuista opintopisteistä alkaen.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 8:

Tehtyjen selvitysten perusteella ei näyttäisi siltä, että ulkomailla oleskelevien opiskelijoiden MOOC-suoritukset toimisivat houkuttelevana sisääntuloväylänä perustutkinto-opiskelun pariin kv-opiskelijoille. Aiheellisenä huolena tässä yhteydessä on pidettävä muutoksesta todennäköisesti aiheutuvaa heikentyvää suomalaisen yliopisto-opetuksen kansainvälistä näkyvyyttä. Helsingin yliopisto katsoo parhaaksi, että rahoituslaskennassa huomioitaisiin sekä suomalainen henkilötunnus, että muut luotettavat tavat varmentaa opintopisteen suorittajan henkilöllisyys.

9. OKM asetuksen 2 §:ssä ja sen liitteessä esitetään tutkimuksen rahoitusosuuden laskentakriteerien tekijöiksi ja painoarvoiksi:

- 1. Julkaisujen lukumäärä 14 %**
- 2. Yliopistossa suoritettujen tohtorin tutkintojen lukumäärä 9 %**
- 3. Kansainvälinen kilpailtu tutkimusrahoitus 7 %**
- 4. Kotimainen ja kansainvälinen yrityksiltä saatu tutkimusrahoitus ja muu kotimainen tutkimusrahoitus 7 %**

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 9:

Helsingin yliopisto pitää erittäin hyvänä tutkimustoiminnan painoarvon vahvistamista rahoitusmallissa. Yrityksiltä saadun tutkimusrahoituksen kerointa tulisi kuitenkin harkita, sillä

yliopistot ovat tutkimusalakirjonsa perusteella voimakkaan eriarvoisessa asemassa yritysrahoituksen houkuttelun suhteen, kuten OKM:n selvityksistä voidaan havaita.

10. Tohtorin tutkintojen lukumäärää koskevan laskentakriteerin painoarvoa nostettaisiin 9 %:iin (nykyisin 8 %). Voimassa olevan asetuksen tohtorin tutkintoja koskevasta rahoitusrajasta luovuttaisiin.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 10:

Helsingin yliopisto pitää ehdotusta kannatettavana. Tohtorituotantoon kannustaminen on välttämätöntä, jotta T&K-menojen 4 % -tavoitteen saavuttaminen on inhimillisten resurssien kannalta mahdollista. Rahoitusrajasta luopuminen on hyvä ajatus. Tohtorituotanto vaihtelee vuosittain melko paljon eikä sen tarkka hallinnointi ole yliopiston näkökulmasta kovin tarkoituksenmukaista.

11. Kansainvälistä kilpailtua tutkimusrahoitusta koskevan laskentakriteerin painoarvoa nostettaisiin 7 %:iin (nykyisin 6 %) ja kotimaista ja kansainvälistä yrityksiltä saatua tutkimusrahoitusta ja muuta kotimaista tutkimusrahoitusta (Suomen Akatemia, Business Finland) koskevan kriteerin painoarvoa samoin 7 %:iin (nykyisin 6 %).

Kotimaisilta ja kansainvälisiltä yrityksiltä saatua tutkimusrahoitusta painotettaisiin laskennassa kertoimella 1,2.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 11:

Helsingin yliopisto pitää ehdotusta hyvänä. Se kannustaa yliopistokenttää kansainvälisen tutkimusrahoituksen hankintaan. Yrityksiltä saadun tutkimusrahoituksen kerrointa tulisi kuitenkin harkita, sillä yliopistot ovat tutkimusalakirjonsa perusteella voimakkaan eriarvoisessa asemassa yritysrahoituksen houkuttelun suhteen, kuten OKM:n selvityksistä voidaan havaita.

12. Korkeakoulujen vuosien 2025 ja 2026 rahoituksen laskentaan esitetään sisällytettäväksi muutosrajoitin.

Korkeakoulun rahoitus, joka ei sisällä strategiaperusteista rahoitusosuutta eikä yliopistojen valtakunnallisten tehtävien rahoitusta, voisi vähentyä yhteensä enintään 3 prosenttia verrattuna edellisen vuoden rahoituksen tasoon, joka on suhteutettu rahoitusvuonna käytettävissä olevaan laskennalliseen rahoitukseen. Rajauksen laskennasta aiheutuva mahdollinen alijäämä jaettaisiin korkeakoulusektoreittain korkeakoulujen kesken niiden rahoituksen suhteessa. Vastaava rajoitin oli voimassa vuosina 2021-2022.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 12:

Muutosrajoitin tuo tarvittavaa vakautta yliopistojen rahoitukseen ja toimintaedellytyksiin. Suurimmassa yliopistossa 3 % on yli 10 MEUR, mikä vastaa yli 90 professorin vuosittaisia palkkakustannuksia. Muutosrajoitin voisi perustellusti olla jopa nykyistä pienempi, jolloin sen vakauttava vaikutus olisi merkittävämpi.

Muuta lausuttavaa ehdotuksesta

13. Arvionne ehdotuskokonaisuuden vaikutuksista korkeakouluille, korkeakoulujärjestelmälle ja yhteiskunnalle

Helsingin yliopisto näkee, että ehdotuskokonaisuutta on syytä arvioida myös osana muita poliittisia päätöksiä, jotka vaikuttavat korkeakouluihin. Opiskelijoiden sosiaaliturvan heikennykset ovat ristiriitaisia rahanjakomallin muutosten kanssa, sillä toimeentulon leikkaukset todennäköisesti ohjaavat opiskelijat työskentelemään yhä enemmän opintojen ohella, joka osaltaan saattaa hidastaa opintojen suorittamista. Opintojen tahdin jatkuva kiristäminen tai uudelleenalitsemisen mahdollisuuksien kaventaminen ei ole yksilöiden, yliopiston eikä yhteiskunnan etu.

14. Mahdolliset muut huomiot ehdotuskokonaisuudesta tai asetusluonnoksista.

-

Muuta lausuttavaa työryhmän ehdotuksista

15. Työryhmä teki myös ehdotuksia, joita ei säädetä asetuksilla. Näitä olivat mm.:

- **Yliopisto- ja ammattikorkeakoululait mahdollistavat sen, että OKM voi myöntää korkeakouluille myös tuloksellisuusrahoitusta korkeakoulun tuloksellisen toiminnan perusteella. Työryhmä ehdotti, että laskennallisen rahoitusmallin ulkopuolella otettaisiin käyttöön korkeakoulujen kesken kohdennettava erillinen kannustepalkkio vaikeammin mitattavien toimien kohdalle (esimerkiksi työ- ja opiskeluhuvinointi, johtaminen, sidosryhmäyhteistyö). Kannustepalkkiota ei välttämättä kohdennettaisi joka vuosi. Tarkasteltavat teemat voisivat myös vaihdella vuosittain.**
- **Työryhmä katsoi, että tarvitaan syvällisempää tarkastelua isoista järjestelmätason muutostarpeista, sitä tukevista rahoitus- ja ohjauskäytänteisistä sekä tarvetta uudistamisen tutkimukselliseen tukeen. Tutkimus- ja arviointitietoa hyödyntävä valmistelu tulisi käynnistää mahdollisimman pian.**

Mahdolliset huomiot työryhmän esittämistä muista ehdotuksista:

Erillinen tuloksellisuusrahoitus vaikeasti mitattavien asioiden palkitsemiseksi on haasteellinen sen ennakoimattoman luonteen vuoksi. Mikäli rahoitus tulee kokonaan nykyisen rahoituspohjan ulkopuolelta, tämä voisi olla kannatettavaa. Jos kannustinraha kuitenkin allokoidaan nykyisestä perusrahoituksesta, Helsingin yliopisto ei kannata ehdotusta. Perusrahoituksen ennakoitavuus olisi näin nykyistä heikompi. Vaikeasti mitattavina rahoitusperusteet olisivat todennäköisesti nykyisiä rahoituskriteereitä läpinäkymättömämpiä ja alttiita aluepoliittisille vaikuttimille. Suuret vuotuiset vaihtelut rahoituksessa ovat epätoivottuja yliopistojen pitkän aikavälin suunnittelun kannalta.

Järjestelmätason muutokset ja rahoitus- ja ohjauskäytänteiden päivitykset olisivat tärkeä olla yliopistojen tiedossa niin varhaisessa vaiheessa kuin mahdollista. Rahoitusmallin muutokset nopealla syklillä tai suurten muutosten tekeminen myöhäisellä päätöksellä on haastavia puutteellisen ennakoitavuuden takia. Mikäli rahoitukseen tai muutokseen halutaan tehdä perustavanlaisia muutoksia vuoden 2028 jälkeen, näiden olisi tärkeä olla yliopistoilla tiedossa jo useita vuosia etukäteen.

Kajaste Matti
Helsingin yliopisto